

Leikin merkitys varhaiskasvatuksessa

Elisa Halonen

2021 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

Leikin merkitys varhaiskasvatuksessa

Kirjallisuuskatsaus

Elisa Halonen
Sosionomi
Opinnäytetyö
Toukokuu 2021

Elisa Halonen

Leikin merkitys varhaiskasvatuksessaVuosi 2021 Sivumäärä 345 + 9

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli koota leikin merkityksestä sekä sen vaikutuksesta lapsen kasvuun ja kehitykseen varhaiskasvatuksessa. Tavoitteenani oli tuoda esille, miten voimme käyttää leikkiä mahdollisimman monipuolisesti varhaiskasvatuksessa. Tarkoitukseni oli luoda kattava, mutta tiivis yhteenveto leikin merkityksestä lapsen kasvuun ja kehitykseen sekä hyvinvointiin huomioiden sosiaalisen, fyysisen sekä psyykkisen terveyden.

Opinnäytetyö on toteutettu narratiivisena kirjallisuuskatsauksena. Tutkimuskysymyksilläni hain vastauksia leikin merkitykseen varhaiskasvatuksessa, lapsen kasvun näkökulmasta. Vastauksia hain muun muassa siihen, miten leikki vaikuttaa sosiaalisten suhteiden kehittymiseen, lapsen vuorovaikutukseen, motoriseen toimintaan, puheen kehitykseen sekä miten se auttaa lasta omaksumaan tietoa. Opinnäytetyön teoria osuuden rajaaminen edellytti minulta kattavaa aineistoon tutustumista.

Lasten leikkiessä heidän mielikuvituksensa pääsevät valloilleen ja leikistä tulee lapsille aina suuri seikkailu. Lapsen tunne-elämä kehittyy leikin mukana ja lapsi näin rakentaa itselleen identiteettiä. Lapsen leikki kehittää sekä myös edellyttää yhteistoiminnallisuutta, mitä hän tulee tarvitsemaan myöhemmin elämässään jatkuvasti.

Aineiston haut tein ProQuest Central, Laurea Finna ja Science Direct -tietokantoihin. Lisäksi käytin peruskirjallisuutta koskien varhaiskasvatusta sekä sen pedagogiikkaa ja leikkiä yleisesti. Lopulliseen kirjallisuuskatsauksen analysointiin valitsin yhdeksän tutkimusaineistoa.

Tutkimustulokset osoittavat leikillä olevan suurta merkitystä lapsen kasvuun, kehitykseen sekä hyvinvointiin. Tärkeää on, että varhaiskasvattajat osaisivat huomioida erilaisten leikkien merkityksen kasvuun ja kehitykseen sekä myös sen, miten he voivat kasvattajina tukea leikkiä ja tehdä siitä lapsille mahdollisimman kasvattavaa, mielenkiintoista sekä kehittäväää.

Elisa Halonen

Importance of play in early childhood education

Year

2021

Pages

345 + 9

The purpose of this thesis was to compile knowledge of play and its impact on a child's growth and development in early childhood education. The goal was to highlight how play can be used in varying ways in early childhood education. The intention was to create a comprehensive but compact summary of the importance of play for a child's growth, development and well-being, taking into account social, physical and mental health.

The thesis was conducted using a literature review. The aim was to seek for answers regarding to the importance of play in early childhood education, from of a child's growth perspective. How play affects the development of a child's social relationships, a child's interaction, motor skills, speech development and how play helps a child to absorb knowledge and the environment. Limiting the theoretical part of the thesis, required to get acquainted comprehensively with the material.

As children play, their imaginations are unleashed, and play becomes an adventure for them. With play the child's emotional life develops and he/she starts to build his/her identity. A child's play develops as well as requires co-operation, which the child will need constantly later in life.

The literature search was made from Laurea Finna, Google Scholar and Science Direct databases. In addition, theory literature on early childhood education as well as its pedagogy and play in general were used. For the final analysis of the literature review nine research materials were selected.

The findings show that play plays a major role in a child's growth, development, and well-being. It is important for early childhood educators to be able to take into account the importance of different kinds of plays for a child's growth and development, as well as how they, as educators, can support play and make it as educational, interesting and developing as possible for children.

Keywords: importance of play, early childhood education, child's growth

Sisällys

1	Johdanto.....	6
2	Opinnäytetyön tavoitteet, tarkoitus ja tutkimuskysymykset.....	7
3	Leikin vaikutus lapseen.....	8
3.1	Leikin pedagogiikka.....	11
3.2	Positiivinen pedagogiikka.....	12
3.3	Erilaiset leikit.....	14
4	Leikin tukeminen varhaiskasvatuksessa.....	16
5	Opinnäytetyön toteutus.....	18
6	Tulokset.....	21
6.1	Tutkimusten analysointi.....	21
6.2	Leikin merkitys lapsen hyvinvointiin.....	22
6.3	Kasvattajat leikin tukena.....	24
6.4	Erilaiset leikit kasvun, kehityksen ja hyvinvoinnin tukena.....	26
7	Johtopäätökset.....	27
8	Pohdinta.....	28
8.1	Tutkimuksen luotettavuus.....	30
8.2	Jatkotutkimus mahdollisuudet.....	30
	Lähteet.....	31
	Kuviot.....	34
	Taulukot.....	34

1 Johdanto

Lapsi leikkii, jotta pääsee toteuttamaan ajatuksiaan ja mielteitään, joita on mahdotonta toteuttaa todellisuudessa (Helenius & Lummelahti 2013, 87). Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa sekä varhaiskasvatuslaissa veloitetaan kasvattajia sekä muuta henkilökuntaa luomaan sellaiset edellytykset, jotta leikki voi olla hyvää, kasvattavaa, opettavaa sekä hyvinvointia lisäävää (Hujala & Turja 2011, 69).

Leikkiä on vaikeaa määritellä vain yhdellä oikealla tavalla, sillä leikin merkitys riippuu meidän omista näkökulmistamme sekä siitä, mitä me näemme. Leikissä täydentyvät lapsen taito nähdä päämäärän suhteet sekä toiminnan välineet, jonka amerikkalainen filosofi Herbert Mead on määrittänyt älykkyyden kyvyksi. Roolinotto leikissä tarkoittaa, että lapsi asettuu jonkun toisen asemaan, joka taas merkitsee lapsen sosiaalista älykkyyttä. Leikki on lapsen tapa omaksua tietoa ja uusia asioita sekä leikin avulla lapsi osaa suhtautua ympäröivään maailmaan. (Helenius & Lummelahti 2013, 14-15.)

Valitsin aiheekseni leikin, sillä työskennellessäni varhaiskasvatuksen parissa olen huomannut, että lasten päivät rakentuvat käytännössä leikin ympärille. Lapsen leikkiessä hänen maailmansa sekä mielikuvituksensa pääsevät valloilleen ja leikistä rakentuu lapselle aina suuri seikkailu. Lapsen tunne-elämä kehittyy leikin mukana ja näin lapsi rakentaa itselleen identiteettiä.

Varhaiskasvatuksen tavoitteena on varhaiskasvatuslain mukaan edistää ja tukea lapsen kehitystä, hyvinvointia, kasvua sekä terveyttä lapsen oman kehitystason ja iän mukaan sekä tunnistaa lapsen yksilöllinen tuen tarve. Tavoitteena on tukea lapsen oppimista sekä pitää huolta tasa-arvon toteutumisesta ja antaa jokaiselle lapselle samanarvoiset mahdollisuudet kasvatukseen. Varhaiskasvatuksen tulee toimia huoltajien kanssa yhteistyössä parhaalla mahdollisella tavalla lapsen kehityksen kannalta sekä varmistaa, että lapsi saa osallistua itseään koskeviin päätöksiin lapsen iän ja kehitystason mukaisesti. (Opetushallitus 2018, 16.)

Leikki on lapselle erittäin helppoa, mutta silti vaikeaa. Leikki on lapselle hyvin yksinkertaista. Kuitenkin moni varhaiskasvattaja opiskelee monia vuosia leikin käytäntöä sekä leikin teoriaa. Leikissä ilmenee ensimmäistä kertaa lapselle kuvittelemisen kyky. Lapsi oppii ja kehittyy täysin huomaamattaan. (Hintikka ym. 2004, 5 & 6.)

Päiväkodissa työskentelee paljon kasvattajia, jotka ovat saaneet koulutuksensa erialoilta. Eri alat tuovat varhaiskasvatukseen monipuolisia näköpuolia sekä paljon eri alojen teoretietoa. Tärkeää on kuitenkin, että kaikilla kasvattajilla on perustiedot lapsen kehityksestä, hyvinvoinnista sekä kasvusta. Tämän vuoksi tavoitteenani on koota kattava ja perusteellinen

yhteenveto tutkimustuloksista eri alojen kasvattajien käyttöön. Idea minulle kehittyi oman työpaikkani kautta. Siellä vallitsevat tukalat henkilöstövajeet ovat aiheuttaneet epäpätevien varhaiskasvatusopettajien paljouden. Jo alan konkarit, alalle opiskelevat sekä ”kouluttamaton” henkilökunta saavat opinnäytetyöstäni hyvän pohjan sekä kattavan teorian leikin merkityksestä varhaiskasvatuksessa.

2 Opinnäytetyön tavoitteet, tarkoitus ja tutkimuskysymykset

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää leikin merkityksestä varhaiskasvatuksessa narratiivisen kirjallisuuskatsauksen avulla. Haen opinnäytetyölläni vastauksia leikin merkitykseen varhaiskasvatuksessa, lapsen kasvun näkökulmasta, miten leikki vaikuttaa lapsen hyvinvointiin, kasvuun sekä kehitykseen.

Tämän opinnäytetyön tavoitteenani on kerätä sekä rakentaa tarvittavat tiedot ja tulokset leikin merkityksestä varhaiskasvatuksessa, jotta kasvattajat pääsevät tämän opinnäytetyön avulla tukemaan lasten leikkiä varhaiskasvatuksessa. Uskon siis, että opinnäytetyöni tulee takaamaan selkeämuotoisemmin kasvatustieteen ammattilaisille ymmärrystä leikin merkityksestä sekä sen vaikutuksesta varhaiskasvatukseen. Tavoitteenani on, että tutkitun tiedon avulla saan vastauksia leikin merkityksestä varhaiskasvatukseen, lapsen kasvun ja kehityksen näkökulmasta.

Kuvaileva narratiivinen kirjallisuuskatsaus pyrkii helposti luettavaan lopputulokseen. Narratiivisen kirjallisuuskatsauksen avulla tavoitteena on antaa kattava tieto käsiteltävästä aiheesta mahdollisimman selkeästi. Narratiivisessa kirjallisuuskatsauksessa tutkimuskysymykset ovat laajempia kuin meta-analyyseissä tai systemaattisissa katsauksissa. Lisäksi narratiiviseen kirjallisuuskatsaukseen kuuluu, että tutkittava aihe voidaan kuvata erittäin laaja-alaisesti. Itse teen narratiivisen kirjallisuuskatsauksen yleiskatsauksena, jonka tarkoituksena on analysoida, tutkia sekä tulkita jo olemassa olevia tutkimuksia. (Salakari 2020, 6-8.)

Vastauksia haen esimerkiksi siihen, miten leikki vaikuttaa lapsen sosiaalisten suhteiden kehittymiseen, lapsen vuorovaikutukseen, lapsen motoriseen toimintaan ja puheen kehitykseen sekä siihen, miten se auttaa lasta omaksuma tietoa ja omaa ympäristöään.

Opinnäytetyön tutkimuskysymyksiä ovat:

1. Miten leikki vaikuttaa lapsen hyvinvointiin?
2. Miten kasvattajat voivat tukea leikkiä varhaiskasvatuksessa?
3. Minkälainen leikki tukee lapsen kasvua, hyvinvointia tai kehitystä varhaiskasvatuksessa?

3 Leikin vaikutus lapseen

Motivaatio leikkiin lapselle syntyy hänen omista persoonallisista pyrkimyksistä. Leikki kasvaa lapsen rajoitteiden sekä toiveiden välille. Jotta lapsi motivoituu leikkimään, tulee hänellä olla saatavilla mielenkiintoinen leikkiympäristö sekä monipuolisesti leikkivälineitä ja leluja. Usein lapsen leikki on hänelle tapa käsitellä asioita, jotka tapahtuvat hänen omassa elämässään sekä lähipiirissään. Leikissä lapselle rakentuu merkityksiä eri asioista niiden kokemusten perusteella. Lapsi voi oppia omasta kulttuuristaan, perheestään, itsestään sekä esimerkiksi ympäristöstään. (Hintikka ym. 2004, 36-40.)

Varhaisimpien teorioiden ja tutkimusten mukaan 1800- ja 1900-luvulla, leikki ajateltiin vain lapsen väsyttämisen ja turhan energian purun välineenä. Toisen tulkinnan mukaan leikki on mahdollisesti toiminnan ja levon tasapainottajana sekä yhden näkemyksen mukaan lapsi opettelee taitoja leikin avulla, pysyäkseen myöhemmin elossa. Kuitenkin uudempien tutkimuksien mukaan korostuvat kehityspsykologiset näkemykset. Leikki mahdollistaa lapsille aktiivisen, fyysisen sekä mentaalisen roolin, joka korostaa lasten kokemusperäistä oppimista ja toimimista. Lapsen leikkiessä hänen aivonsa sekä psyykinen energia on siinä mukana, jolloin leikistä saadaan mahdollisimman luovaa, dynaamista, mielikuvituksellista sekä myös vuorovaikutuksellista. (Ojala 2020, 180 & 181.)

”Mitä joustavammin ruumiimme leikkii ja toimiaan suorittaa, sitä paremman pohjan se luo sisäistyville kuville, kun niiden varsinainen aika on varhaiskouluiässä”, Jantunen ym. 2018, 256. Leikkiessään lapsi matkii ja mallintaa teoria tietoaan käytännössä. Lapsi hankkii keholleen perustiedot ympäröivästä maailmasta, ja näin myös sopeuttaa kehoaan maailmaan. (Jantunen ym. 2018, 262.)

Fyysisesti aktiivinen leikki osoittaa lapsen osaamista motoristen taitojen sekä eri liiketapojen suhteen. Fyysisesti aktiivinen leikki osoittaa lapsen ymmärrystä strategioista, liikekäsitteistä, periaatteista sekä erilaisista taktiikoista, joita sovelletaan liikunnan oppimiseen sekä sen suorittamiseen. Se lisää lapsen fyysistä terveyttä sekä myös ylläpitää sitä. Lisäksi se opettaa lasta arvostamaan liikuntaa ja liikettä terveyden, haasteen, itsensä ilmaisun, nautinnon sekä sosiaalisen vuorovaikutuksen kannalta. (Van Hoorn ym. 2015, 337.)

Jokaisella lapsella on täysi oikeus ilmaista itseään sekä tulla kuulluksi ja ymmärretyksi. Lapsella on oikeus ilmaista ajatuksiaan ja mielipiteitään niillä keinoilla, mitä hänellä on. On lapsen oikeus oppia leikkien, iloita leikistä sekä oppimastaan ja kokonaisuudessaan on lapsen oikeus leikkiä. Leikin avulla lapsi rakentaa omaa minäkuvaansa. Hän rakentaa leikin avulla omaa identiteettiään sekä käsitystä itsestään ja maailmasta. Leikki on lasta motivoivaa, opettavaa, iloa tuottavaa toimintaa, jossa he omaksuvat erilaista tietoa, koskien maailmaa, ympäristöä tai häntä itseään. On tärkeää ymmärtää leikin arvo varhaiskasvatuksessa sekä sen

pedagoginen merkitys lapsen kokonaisvaltaisessa kasvussa ja kehityksessä. (Opetushallitus 2018, 21 & 22.)

Varhaiskasvatuksen keskeinen toimintatapa on leikki ja varhaiskasvatuksen tehtävä on myöskin antaa ja tarjota lapsille mahdollisuuksia erilaisiin leikkeihin, jossa he voivat kokea ja oppia. Lasten kokemukset leikissä herättävät heissä kiinnostusta, tunteita sekä uteliaisuutta, sillä leikki vahvistaa ja edistää lapsen oppimista, kehitystä, kasvua sekä myös hyvinvointia. Leikki on lapselle hänen tietämättään tapa hahmottaa ympärillä olevaa maailmaa. Lapsen leikkiessä tuottaa se hänelle mielihyvää sekä iloa, lisäksi se kasvattaa lapsen aktiivisuutta sekä sosiaalisia suhteita. Leikkiessä lapsi testaa sekä mittaa omia haaveitaan, tavoitteitaan sekä toiveitaan. Lapsen vilkas mielikuvitus antaa mahdollisuuden kokea erilaisia rooleja sekä ideoita, mitä he eivät välttämättä leikin ulkopuolella uskaltaisi kokea. Koska leikissä on turvallista yrittää uutta, epäonnistua sekä kokeilla, voivat lapset leikin kautta käsitellä erilaisia tuntemuksia tai lapselle itselleen haastavia kokemuksia. (Opetushallitus 2018, 38-40.)

Leikillä on myönteisiä vaikutuksia niin lapsen tiedollisen alueen toimintoihin, kuin myös emootioihin sekä myös sosiaaliseen vuorovaikutukseen. Sen on todettu parantavan lapsen elämänlaatua sekä terveyttä, näin edistäen lapsen kehittymisen potentiaalia. Leikin on nähty myös heijastuvan koko yhteiskunnan kehitykseen, edistäen kommunikaatiota, erilaisten roolien omaksumista sekä yhteistyötaitoja. On tutkittu leikin edistävän aivojen kasvua ja kehittymistä, parantavan muistia sekä tekevän lapsesta taidokkaamman oppijan sekä ajattelijan. Lisäksi leikin on havaittu parantavan toisen lapsen tai aikuisen emootioiden havaitsemisia. Leikin on todettu neurologisella tasolla lisäävän proteiinin kasvua ja näin ollen edesauttavan päättelyn sekä ajattelun ohjaamista, suunnittelemista ja jäsentämistä. (Ojala 2020, 184 & 185.)

Leikin avulla lapsen kognitiiviset taidot kehittyvät. Leikin myötävaikutuksella kehittyvät muun muassa yhteistyötaidot, ongelmanratkaisu, älyllinen suoriutumiskyky sekä looginen päättely ja tarkkaavaisuus. Lisäksi leikki tukee matemaattisten sekä kielellisten taitojen kehittämistä ja lisää lapsen luovaa ajattelua. Leikki vaikuttaa myös lapsen emotionaalisisella puolella, vapauttaen ärsytystä, vihaa, stressiä ja ahdistuneisuutta. Lisäksi se lisää itsearvostusta, iloa, emotionaalista joustavuutta, avoimuutta, spontaaniutta, anteeksiantavuutta, sekä kykyä kohdata muutoksia ja yllätyksiä. (Ojala 2020, 185 & 186.)

Leikkiessä lapsi oppii sanastoa sekä muita kielellisiä taitoja. Varhaiskasvatuksessa on tärkeää alkaa opettelemaan oman nimen kirjoittamista sekä sen tunnistamista. Tavujen opettelut auttavat lasta vähitellen ymmärtämään sanojen, äänteiden sekä kirjainten yhteyden. Lapset oppivat kielitaitoja parhaiten erilaisilla kuvilla, leikeillä sekä peleillä. Lisäksi hauskat kuvat

tai värit lisäävät lapsen mielenkiintoa ja keskittymiskykyä oppimiseen. (Van Hoorn ym. 2015, 219-221.)

Leikki edellyttää lapsilta yhteistyötä sekä yhteistoimintaa toistensa kanssa, tämän vuoksi leikki rakentaa sekä vahvistaa lasten ryhmätyö- ja ystävyystaitoja. Nämä taidot ovat hyvinvoinnin kannalta arvokkaimpia työkaluja, joita ihminen tarvitsee koko elämänsä läpi. Hyvät ryhmätyö- sekä ystävyystaidot karttavat leikkiessä nimien opettelussa, toisiinsa tutustumisessa, kohtaamisesta sekä ristiriidoissa. Ristiriitoihin kuuluu myös taito sovitella asioita eli sovittelutaito. Sovittelutaidoista tärkeää on lapselle opettaa anteeksi pyynnön sekä anteeksiannon merkitys. Sovittelutaidot ovat erittäin tärkeitä, mikäli halutaan ylläpitää hyviä ystävyys- sekä ryhmätyötaitoja. Vaikka lapset ovat luontaisesti anteeksi antavia sekä avoimia, tulee aikuisten silti muistaa näyttää hyvää esimerkkiä anteeksiannosta ja -pyynnöstä, sillä lapset mallintavat kasvattajia ympärillään. (Avola & Pentikäinen 2019, 228, 229, 239 & 240; Hintikka ym. 2004, 47.)

Leikki myös tukee lapsen kehitystä ja ymmärrystä koskien tiedettä ja tieteellisyyttä. Lapset oppivat eri leikeissä esimerkiksi biologiaa, psykologiaa, kemiaa sekä esimerkiksi avaruutta. Konstruktivismisten teorioiden on huomattu olevan hyviä opetettaessa lapsille tieteellisiä uusia asioita. Konstruktivismi on tieteellinen termi ja käsitys, minkä mukaan luova toiminta rakentaa matematiikan, idean sekä käsitteiden mukaan johdonmukaisen maailman. Käsitteen mukaan uutta tietoa ei voi vain opettaa oppijalle, vaan oppijan täytyy itse aktiivisesti osallistua oppimaan. (Van Hoorn ym. 2015, 237 & 245; Oppimiskäsitykset 2021.)

Päiväkodissa oleellista on myös ulkona tapahtuvat pihaleikit. Pihaleikeillä on moniulotteisia vaikutuksia lasten kasvulle, kehitykselle sekä oppimiselle. Pihaleikeissä lapset oppivat motorisesti kontrolloimaan kehonsa erialueita samanaikaisesti. Pihaleikit ovat usein erittäin fyysisiä sekä täsmällisiä. Pihaleikeissä lapset käyttävät ajoitusta, tasapainoa, eri korkeuksia, joiden avulla oppivat hyppimistä ja laskeutumista sekä ylävartalon ja alavartalon lihaksia. Ulkoleikeissä lapset oppivat itseään stimuloivia taitoja esimerkiksi liukumäkeä alas tullessa. Lapset, jotka leikkivät ulkona päivittäin saavat paljon välttämättömiä fyysisiä kokemuksia, jotka lisäävät heidän koordinaatiokykyjään sekä voimiaan, he oppivat luonnosta sekä tuntevat olevansa yhteydessä siihen sekä he käyttävät omia kiinnostuksen kohteitaan sekä uteliaisuuttaan spontaaneissa leikkitalanteissa vertaistensa kanssa. (Van Hoorn ym. 2015, 334-336.)

Kun leikki ja leikkijän taidot karttavat ja vahvistuvat, saa leikki erilaisia muotoja sekä leikki kehittyy rakentavasti eteenpäin, sillä leikissä yhdistyvät yhdessä tekeminen, omien taitojen haastaminen sekä innostus. Keskeinen vuorovaikutus lasten sekä myös henkilöstön välillä rakentavat pohjan kielen kehitykselle sekä ajattelulle ja kehittyville leikkitaloille. On tärkeää, että myös työyhteisön sisällä on rakentavaa, kunnioittavaa sekä monipuolista

vuorovaikutusta, sillä lapset kokeilevat, oppivat sekä havainnoivat uutta tietoa ympärillä olevista aikuisista. Jotta leikistä saadaan mahdollisimman rakentavaa sekä pitkäkestoista, tarvitaan siihen tilaa, rauhaa, aikaa sekä mahdollisimman monipuolisia materiaaleja ja leikkivälineitä. On tärkeää, että lasten oppimisympäristöt ovat mahdollisimman monipuoliset ja joustavat, sillä rakentava ja kasvava leikki ei välttämättä pysy samassa paikassa tai tilassa. (Opetushallitus 2018, 38-40.)

Leikki on mielikuvituksen harjaantumista sekä sen käyttöä. Kun leikki etenee, rakentavat lapset yhteistä mielikuvaa leikistään, joka mahdollistaa lasta tulevaisuudessa parempiin työ- sekä oppimissuorituksiin. Leikki antaa lapsille mahdollisuuden ilmaista itseään sekä tulkitsemaan eriasioita, mieluummin kuin kopioida niitä. Se antaa mahdollisuuden lapsille harjoitella vuorovaikutusta sekä sosiaalisista vastavuoroisuutta. Leikkiessä kehittyvät lasten organisaatiotaidot sekä looginen organisointi. (Jantunen ym. 2018, 95 & 105; Hintikka ym. 2004, 46.)

Leikissä lapsi rakentaa itselleen identiteettiä. Hän oppii itsetuntemustaitoja, joiden avulla lapsi rakentaa omaa persoonallisuuttaan, temperamenttiaan, vahvuuksiaan, heikkouksiaan, arvojaan, uskomuksiaan sekä esimerkiksi ajattelutaitojaan. Leikkiessä kehittyvät myös kärsivällisyys, eri sääntöjen oppiminen, ilmiöiden luokittelu, mielikuvitus, abstrakti ajattelu, aktiivisuus, itsekuri sekä keskittyyvyydestaidot. Aktiivisuus leikissä sekä siihen sisältyvä vuorovaikutus on tärkeää tietenkin sosiaalisten taitojen kannalta, mutta myös lapsen älyllisen kehityksen ja hienomotoristen taitojen kannalta. (Jantunen ym. 2018, 106 & 107; Avola & Pentikäinen 2019, 286 & 289; Hintikka ym. 2004, 51-53.)

3.1 Leikin pedagogiikka

Monipuolinen leikki tarjoaa useita pedagogisia mahdollisuuksia lapsen oppimiselle ja kehittymiselle. Voin olla leikkiä pienryhmissä, parin kanssa, yksinleikkiä tai vaikka koko ryhmän kanssa leikkiä. Voi olla sensomotorista leikkiä, samanaikaisleikkiä, sosiaalisia leikkejä, symbolista leikkiä sekä vapaata leikkiä. Kaikki näistä leikeistä tulevat eri ikävaiheissa lapsille, kun he oppivat tietämään leikin eri määrittäjiä. (Ojala 2020, 186 & 187.)

”Pedagogisen toiminnan kehys jäsenetään perusteissa laaja-alaisen osaamisen, oppimisen alueiden sekä lasten mielenkiinnon ja tarpeiden kohtaamisena, jonka taustana ovat arvoperusta ja oppimiskäsitys”, Ojala 2020, 182. Leikki päiväkotia arjessa vahvistaa lasten pääomaa, sillä leikki keskittyy lasten vahvuuksiin heikkouksien sijasta. (Van Hoorn ym. 2015, 8 & 9.)

Pedagogisen toiminnan tavoitteena on yleisesti hyvinvoiva sekä oppiva lapsi.

Varhaiskasvatukseen tulee toteuttaa erilaista pedagogista toimintaa, joka perustuu esimerkiksi lapsen kulttuuriperintöön, leikkiin tai liikkumiseen, taata turvallinen sekä terveellinen

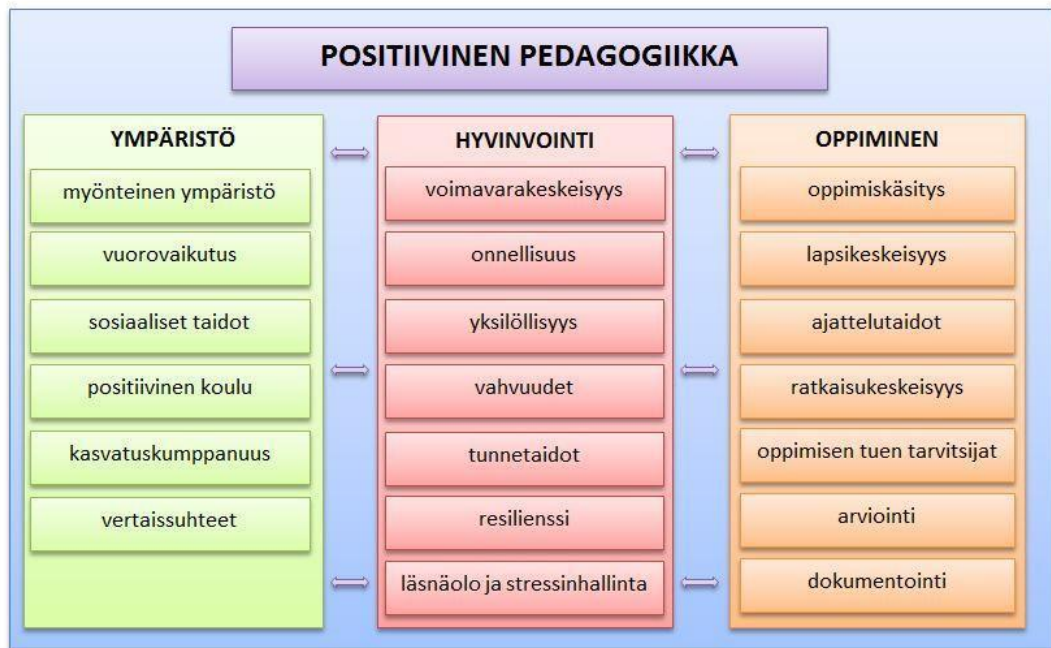
kasvuympäristö ja kehittää lapsen vuorovaikutus- ja yhteistyötaitoja. (Ojala 2020, 102; Opetushallitus 2018, 16.)

Varhaiskasvatuslaissa sekä varhaiskasvatussuunnitelmassa painotetaan pedagogiikan tärkeyttä varhaiskasvatuksen arjessa. Varhaiskasvatuksessa pedagogiikka on jokapäiväistä arkista toimintaa esimerkiksi vuorovaikutustaidot, kielen ymmärtämis- ja käyttötaidot, puheen tuottamistaidot, kielitietoisuus sekä sanavarasto ja kielellinen muisti. Päiväkodissa pedagogisuuden harjaantumista voidaan vahvistaa pienryhmä toiminnalla. (Pihlaja & Viitala 2018, 348-351.)

3.2 Positiivinen pedagogiikka

Positiivinen pedagogiikka kattaa lähes kaiken, mitä päiväkodeissa, sekä muissa kasvatustahoilla, tapahtuu. Sillä pyritään vahvistamaan sekä tukemaan lasten hyvinvointia päiväkodissa. Positiivinen pedagogiikka ohjeistaa lapsia muodostamaan kantavia ja hyviä sosiaalisia suhteita. Lisäksi se ohjaa lapsia heidän omaan hyvinvointiinsa, parempiin oppimis- ja kehittämistuloksiin sekä itsensä johtamiseen ja tuntemiseen. Positiivinen pedagogiikka näkyy kasvattajan omasta läsnäolosta sekä hyvinvoinnista. (Avola & Pentikäinen 2019, 30 & 31.)

Positiivisen pedagogiikan tavoitteena ja perusajatuksena on ymmärtää lasta hänen omien ajatustensa näkökulmasta. Siinä korostetaan oppimisen motivaatiota sekä iloa. Lisäksi halutaan, että oppiminen mahdollistaa lasten tunteiden ilmaisun, kokemusten ilmaisun sekä vuorovaikutusten kehittymisen ja itsensä toteuttamisen. Tärkeää on kasvattajana tuntea lapset yksilöllisesti, jotta heille pystytään tarjoamaan juuri hänelle sopivaa ympäristöä oppimiselle. (Avola & Pentikäinen 2019, 59.)

Kuvio 1: Positiivisen pedagogiikan sisällöt (Avola 2017)

Positiiviseen pedagogiikkaan kuuluu kolme pääsisältöä. Ympäristö, joka keskittyy siihen, minkälaisiin tavoitteisiin, asenteisiin sekä sosiaalisiin suhteisiin tulisi ja olisi tärkeä keskittyä. Ympäristöön lukeutuu esimerkiksi vuorovaikutus, sosiaaliset taidot, vertaissuhteet sekä kasvatuskumppanuus. Hyvinvointi taas keskittyy siihen, minkälaisilla toimenpiteillä sekä sisällöllä lasten hyvinvointia voidaan lisätä. Hyvinvointiin luetaan muun muassa tunnetaidot, onnellisuus, yksilöllisyys, voimavarakeskeisyys sekä läsnäolo ja stressinhallinta. Kolmas pääsisältö on oppiminen. Sen tavoitteena on korostaa, miten tietoon, oppilaisiin sekä oppimisen seurantaan pitäisi suhtautua, jotta kyseessä olisi positiivinen pedagogiikka. Tästä esimerkkejä ovat esimerkiksi lapsikeskeisyys, ajattelutaidot, oppimisen tuen tarvisijat sekä dokumentointi. (Avola & Pentikäinen 2019, 30 & 31.)

Positiivisen pedagogiikan tavoitteita ovat hyvinvoinnin lisäksi, hyvät oppimistulokset, sillä lapset, jotka voivat hyvin on tutkimuksien mukaan myös kehittyneet ja oppineet nopeammin, kuin lapset, jotka eivät voi hyvin. Lisäksi heillä on vahvempi itsekontrolli, sekä heidän on helpompi luoda hyviä ihmissuhteita. Positiivinen pedagogiikka, joka on aloitettu jo päiväkodissa, vaikuttaa myönteisesti lapsella myös kouluun mennessä sekä siellä oppimisessa. (Avola & Pentikäinen 2019, 30 & 31.)

Jotta positiivista pedagogiikkaa voidaan mahdollisimman hyvin soveltaa varhaiskasvatuksessa, tulee varhaiskasvattajan voida itse hyvin. Kun kasvattaja todistaa positiivisen pedagogiikan toimivaksi voi tämän jälkeen aloittaa soveltamaan ja opettamaan lapsille positiivista pedagogiikkaa. Positiivinen pedagogiikka pohjautuu varhaiskasvatusopettajan asenteisiin sekä

hänen omiin kokemuksiinsa hyvinvoinnista. Mikäli kasvattaja itse voi huonosti, on tällöin mahdotonta toteuttaa positiivista pedagogiikkaa. Kasvattajan täytyy siis itse ensin voida hyvin ennen kuin voi opettaa ja tarjota lapsille hyvinvointia. (Avola & Pentikäinen 2019, 85.)

Pedagogiikan näkyvyys toiminnassa on erittäin monipuolista. Sitä voidaan käyttää erilaisten leikkimaailmojen rakentelussa, jossa voidaan yhdistää satuja, draamaa sekä improvisaatiota. (Opetushallitus 2018, 39.)

3.3 Erilaiset leikit

Lapsen leikin alkuvaiheilla on suuressa osassa vuorovaikutusleikki aikuisen ja lapsen välillä. Esimerkiksi hiekkaleikit, vesileikit, keinuminen, liukuminen ja kiinniottoleikit ovat tästä hyviä esimerkkejä. Nämä kaikki leikit eivät vaadi kielellistä osaamista, vaan puhe ja vuorovaikutus ilmenee elein ja äännähdyksin esimerkiksi hymy tai nauru. Sylileikit eli hyppytykset, lorut, sadut yms. pienellä lapsella rakentavat heidän puheenkehitystään. Sylileikkejä voidaankin pitää niin sanottuna siirtymäriittinä sylivauvasta taaperoksi. (Hujala & Turja 2011, 71-73.)

Taaperoiässä, kun lapsi lähtee ryömimään ja konttaamaan, tulevat silloin ajankohtaisiksi erilaiset esineleikit. Lapsi haluaa koskea, maistaa, tuntee sekä ymmärtää ja tämän lapsi usein tekee suunsa avulla. Esineleikki houkuttaa lasta liikkumaan ja tutkimaan ympäristöä. Lapsi lähtee esineleikkien avulla rakentamaan sosiaalisia suhteita muiden lasten kanssa, kokee kiistoja sekä pyrkii usein jäljittelemään aikuista, josta rakentuu esimerkistä oppiminen. Mikäli esimerkistä oppimisen taito jää lapselta väliin, vaikeuttaa se esimerkiksi lapsen puheen oppimista sekä sen kehitystä. Esineleikin aikana lapsen kokeillessaan ja tunnustellessa, rakentaa hän kohteesta itselleen tietoa. Tätä tietoa kasvattaja sitten täydentää esimerkiksi kertomalla jotain kohteesta tai nimeämällä sen. Esineleikeissä lapsi lähtee kokeilemaan omaa tahtoaan sekä asioita, mihin hän voi itse vaikuttaa. (Hujala & Turja 2011, 74 & 75; Hintikka ym. 2004, 42.)

Taaperoiän jälkeen lapsen kielellinen kehitys on jo usein niin vahvaa, että lapsi pystyy omaksumaan eri rooleja leikissä. Lapsi on lisäksi usein tässä vaiheessa löytänyt oman mielikuvituksensa sekä oppinut käyttämään sitä eritavoin. Näin rakentuvat lapselle erilaiset kuvitteluleikit sekä roolileikit. (Hujala & Turja 2011, 77.)

Roolileikissä kehittyä lapsen mielikuvitus, suunnittelu sekä oman toiminnan hallinta. Roolileikissä lapsi asettaa itsensä toisen ihmisen, luonnonilmiön tai eläimen asemaan. Roolileikeissä tärkeä osa on sosiaalisten taitojen harjoittelu ja kielen sekä puheen kehitys. Roolileikit antavat käsityksen siitä lapsille, miten erilaiset ihmiset tai eläimet ja oliot näyttävät omia tunteitaan, toimivat sekä puhuvat. (Helenius & Lummelahti 2013, 93.)

Näytelmällisissä leikeissä lapsi pääsee kokeilemaan erilaisia rooleja sekä pääsee toteuttamaan itseään ja näin rakentamaan omaa minäkuvaansa. Leikin lumoavaisuutta ja lasten mielikuvitusta kasvattaa satujen kerronta, nukketeatteri sekä draamapedagogiikka. Pedagoginen draamaleikki auttaa lasten ryhmytyksessä sekä lasten kehityksessä. Näytelmäleikeissä lapsi oppii toimimaan ja sovittamaan oman toimintansa ennalta annettuun rooliin. Varhaiskasvatuksessa lapset opettelevat ilmaisuaan, eläytymistään, esiintymistään sekä mielikuvitustaan dramatisoinnin avulla. (Helenius & Lummelahhti 2013, 123-134.)

Rakenteluleikit vaikuttavat positiivisesti lapsen vanhetessa esimerkiksi matematiikan oppimiseen. Rakentelussa lapsi oppii mittasuhteita sekä järjestyslukuja ja kokoeroja. Rakenteluleikkejä leikkivät lapset sisäistävät hienomotorisia taitoja, analysointia sekä hahmottamista. Joidenkin tutkimusten mukaan rakenteluleikeillä on myös yhtäläisyyksiä erilaisten materiaalien sekä kauneuden ymmärtämiseen ja käden taitoihin. (Helenius & Lummelahhti 2013, 135-142.)

Sääntöleikeillä pyritään toimimaan kullekin leikille ominaisella tavalla. Tärkeää sääntöleikissä on, että kaikki toimivat yhdessä ja että kaikilla lapsilla on tiedossa kyseisen leikin päämäärä sekä tavoite. Sääntöleikkien tavoitteena on auttaa lapsia omaksumaan, kehittymään, viihtymään sekä oppimaan toimia toistensa kanssa. (Helenius & Lummelahhti 2013, 155-197.)

Lasten leikkiessä ryhmässä, oppivat he kontrolloimaan tahtomistaan, tunteitaan sekä myös huomioimaan toisten lasten erilaisia näkökulmia. Ryhmässä leikkien yhteisöllisyyden tunne kasvaa sekä myös vahvistaa myönteisempää tunneilmastoa ja rakentaa hyviä sosiaalisia suhteita. Koska leikki on varhaiskasvatuksen keskeinen toimintatapa, voidaan monia eri tilanteita rikastaa leikillä, jotta myönteinen ilmapiiri kehittyy ja kasvaa. Esimerkkeinä näistä voi olla esimerkiksi erilaiset sadut, lorut, sanaleikit sekä henkilöstön kanssa tehtävä yhteinen hupsuttelu. (Opetushallitus 2018, 38-40.)

Omaehtoisessa leikissä eli vapaassa leikissä taas lapsen omat mietteet, ideat sekä halut pääsevät toteutumaan ilman henkilökunnan ulkopuolista ohjailua. Tämän vuoksi vapaa leikki on paras mahdollinen tapa kasvattaa lapsen oma-aloitteellisuutta. Lapsi muuttaa arkiset omat kokemukset, elämykset, käsitykset sekä konkreettisen tiedot leikkiin sopivaksi. Lapsi oppii parhaiten, kun hän pääsee toteuttamaan omaa sisäistä rakentuvaa persoonaansa. Omaehtoisessa leikissä he ilmaisevat toiveitaan, ajatuksiaan, tunteitaan, pyrkimyksiään sekä suhteitaan ja asenteitaan. Jos pientä lasta tietoisesti opettaa, vie se voimia lapsilta, joita tarvitaan tunne- elämän sekä vuorovaikutuksen rakentumiseen. Tämän vuoksi olisi tärkeää, että oppiminen olisi mahdollisimman paljon lapsesta lähtöistä sekä, että leikillä olisi siinä suurin asema. (Jantunen ym. 2018, 13-15; Hintikka ym. 2004, 41.)

Pedagogiikan näkökulmasta vapaa leikki voi olla jokseenkin haastavaa. Vapaaseen leikkiin kuuluu valinnat, jotka kasvattaja joutuu tekemään nopeasti ilman erityistä suunnitelmaa

etukäteen. Tämän vuoksi pedagogiikan havaitseminen ja suunnitteleminen voi olla vaikeaa. (Karila & Lipponen 2013, 96.)

Varhaiskasvatuksen tavoitteena on myös tarjota lapsille matemaattisen ajattelun oppimista eri ikäisille lapsille. Matematiikkaan lapsen tutustuvat leikkien ja havainnoiden. Heitä innoitetaan pohtimaan ja kuvailemaan matemaattisia havaintoja päivittäisissä tilanteissa esimerkiksi erilaiset määrät, muodot sekä muutokset. Havainnointia voidaan toteuttaa eri kuvien, välineiden tai vaikka oman kehon avulla. Lukumääriä ja lukujonotaitoja, suhdanteita ja mittaamista voidaan kehittää riimien, lorujen, liikuntaleikkien, piirtäen tai muiden leikkien avulla. Matematiikka tulee lapsille itsestään, se on mukana arjessa. Lapset laskevat lelujaan, sukkaparejaan, palikoitaan, he tekevät janoja suurimmasta pienempään eri leluilla sekä mittaavat hiekkaa erilaisiin ruokalajeihin. Lapsille matematiikka on siis osana varhaiskasvatus arkea, vaikka he eivät itse sitä huomaisivatkaan. (Opetushallitus 2018, 44-46; Van Hoorn ym. 2015, 186 & 187.)

Jotta lapset oppisivat ymmärtämään monimuotoisuutta sekä harjoitella siinä toimimista, tulee varhaiskasvatuksen antaa lapsille alkeet eettiseen ajatteluun, lähiyhteisön menneisyyteen, katsomukseen sekä myös nykyisyyteen ja tulevaisuuteen. Tätä voidaan harjoitella monipuolisesti musiikin, kuvataiteen, satujen ja leikkien avulla. Leikkien asiaa voidaan opetella ja pohtia ystäväyden, oikeudenmukaisuuden, tunteiden sekä oikean ja väärän kautta. Leikin avulla lapset pystyvät myös tutustumaan omaan menneisyyteensä ja sukunsa historiaan, tulevaisuuteen sekä haaveisiin ja unelmiin. (Opetushallitus 2018, 44-46.)

4 Leikin tukeminen varhaiskasvatuksessa

Jotta aikuinen pystyy tukemaan lasten leikkiä sekä tulee hyväksytyksi leikkiin mukaan, tulee hänen arvostaa lasten mielikuvitusta sekä sitä, mitä lapset olivat leikillään saaneet aikaan. Jotta aikuinen tai kasvattaja pystyy tukemaan lapsen leikkiä, tulee hänen osata olla myös avoimesti osa leikkiä. Kun opetus ja tukeminen tapahtuu leikin sisällä, on se paljon mielekkäämpää sekä mieleenpainuvampaa, kun jos aikuiselta tulee käskyjä leikin ulkopuolelta. Lapsi kokee erittäin helposti, milloin häntä tai hänen leikkiään arvostetaan tai milloin ei. Leikin suomassa vuorovaikutuksessa aikuisen ja lapsen välillä vahvistetaan lapsen emotionaalista perustaa, mikä on tärkeää lapsen itsetunnon kasvulle ja kehitykselle, jonka vuoksi on kasvattajan tärkeää huomioida, miten näissä tilanteissa itsensä tuo esille. (Jantunen ym. 2018, 27 & 28.)

Kasvattaja on suuressa roolissa leikin onnistumisessa sekä sen sujuvuudessa. Kasvattaja tuo leikkiin teorian tiedon sekä monenlaiset tekniikat, joilla hän osaa johdattaa lapsia vapaasta leikistä ohjattuun leikkiin ja takaisin. Jotta tällainen sujuvuus saadaan leikkiin, tulee

kasvattajan olla itsekin leikkimielinen, mielikuvituksellinen sekä analyttinen ja heijastava. Kasvattaja voi olla lapsen leikissä mukana joko epäsuorasti tai suorasti. Epäsuoralla ohjauksella tarkoitetaan enemmänkin leikkitiloja ja niiden varustusta ja järjestystä. Suora ohjaus taas on hieman haastavampaa, sillä aikuisella ja lapsella voi olla erilaisia näkökulmia asiasta. Kuitenkin suoran ohjauksen avulla lapsi pääsee alkuun ja saa leikistä rakentavasti etenevää. (Van Hoorn ym. 2015, 23 & 25; Ojala 2020, 187.)

Varhaiskasvatuksessa on toimintakulttuuri, joka kannustaa leikkimään sekä tunnistaa sen merkityksen lapsen oppimiselle, kehittymiselle sekä hyvinvoinnille. Kasvattajien tulee tietää, mitkä voivat olla leikkiä rajoittavia tekijöitä sekä sen, miten lasten leikkejä voidaan edistää esimerkiksi toimintatavoilla tai oppimisympäristöllä. Henkilöstön on tärkeää kannustaa lapsia mielikuvituksen käyttöön, kekseliäisyyteen, luovuuteen sekä omaan ilmaisuun. Lisäksi kasvattajana on tärkeää ymmärtää sekä sisäistää että, jotta leikki on kehittyvää ja kasvattavaa tulee sen voida myös näkyä sekä kuulua. Jotta lapsilla on turvallinen ympäristö kasvaa, kehittyä sekä leikkiä, tulee kasvattajien taata ristiriitatilanteihin puuttuminen sekä opettaa niihin tilanteisiin erilaisia ratkaisumenetelmiä sekä -keinoja. (Opetushallitus 2018, 30.)

Kasvattajien on välttämätöntä tiedostaa erilaisten leikkien merkitys lapsen oppimiselle sekä hyvinvoinnille ja ohjata lasten leikkiä rakentavasti sekä turvata sen edellytykset. Tärkeää on huomioida, että jokaisella lapsella on mahdollisuus osallistua leikkeihin lapsen omien kehitysvalmiuksiensa ja taitojensa mukaisesti. Kasvattajien täytyy dokumentoida sekä havainnoida lasten leikkiä sekä olla psyykkisesti ja fyysisesti läsnä. Näin vältetään sekä ehkäistään mahdolliset ristiriitatilanteet ja niiden syntyminen. Kasvattajien havaintojen perusteella voidaan leikkiä ja toimintaa toteuttaa ja suunnitella lapsille parhaalla mahdollisella tavalla. Dokumentoinnin ja havainnoinnin avulla kasvattajat pääsevät suunnittelemaan toimintaa, joka tyydyttää lasten mielenkiinnonkohteita ja ajatuksia. Henkilöstöltä vaaditaan sukupuolisensitiivisyyttä, jotta lapsi pääsee toteuttamaan itseään parhaalla mahdollisella tavalla. Leikin merkityksestä voidaan keskustella myös huoltajien kanssa, jolloin huoltajat voivat jatkaa havainnointia myös kotona lapsen leikkiessä. (Opetushallitus 2018, 39.)

Aikuinen pystyy tukemaan lapsen leikin kehittymistä varhaiskasvatuksessa. Lapsen ollessa vielä syli-ikäinen, saa lapsi erilaisista sylileikeistä perusturvallisuutta sekä myös ensikosketusta puheeseen ja kieleen. Leikkiessään lapsi menee kuvitteelliseen maailmaan. Jotta lapsi erottaa toden ja kuvitteellisen leikin, tarvitsee hän aikuista tueksi ja avuksi. Lapsi kuuntelee aikuisen ohjeita, jolloin hän oppii aloitteiden tekemistä sekä kuuntelemaan ja vuorottelemaan. (Hujala & Turja 2011, 77; Hintikka ym. 2004, 43.)

Haasteena tänä päivänä kasvattajilla on jatkuva muuttuva maailma sekä sen monimuotoistuminen. Koska lapset rakentavat identiteettiään ympäröivästä maailmasta, on se hämmentävää ja haastavaa kasvattajalle toteuttaa sellaista vuorovaikutusta, jolla lapsi tulee nähdyksi kokonaisena muuttuvassa maailmassa. Jotta kasvattaja pystyy tukemaan lapsen identiteetin kehitystä, tulee hänellä olla taitoa sekä tahtoa elää lasten erilaisten näkökulmien, haasteiden, kokemusten sekä tunteiden lävitse. Haasteena on myös päiväkodissa vallitseva jatkuva kiire sekä siitä aiheutuva stressi. Liiallinen stressi ja kiire estävät myötätuntoa, niin lapsia kuin myös toisia aikuisia kohtaan. Kiireen keskellä on vaikeampaa kiinnittää huomiota lasten leikkeihin sekä lapseen yksilönä. Stressaantuneina emme välttämättä huomaa lapsen pahaa oloa tai surua, emme havainnoi riitatilanteita leikkien sisällä, joka aiheuttaa pahimmillaan leikin päättymisen. (Hujala & Turja 2011, 107 & 108; Avola & Pentikäinen 2019, 261.)

Lapsille, heidän elämyksilleen, kokeiluille sekä mielenkiinnonkohteille tulee antaa rauhaa, tilaa sekä aikaa, jotta lapselle mahdollistetaan keskittyminen leikkiin. Henkilöstön ja koko työyhteisön tulee rohkaista sekä tukea lapsia vahvaan, hyvään vuorovaikutukseen niin ryhmässä, kuin myös muuten. Kasvattajien tulee tukea ja vaalia lasten ystävyyssuhteiden ja vertaissuhteiden syntymistä sekä ylläpitämistä. (Opetushallitus 2018, 30.)

Mikäli lasta altistetaan liian varhain aikuismaisille mietteille sekä aatteille, voi se näkyä lapsessa haluttomuutena ja kyvyttömyytenä leikkiä. Sen takia olisikin tärkeää, ettemme me aikuisina rupea tuomaan lapsille esille mietintöjä tai ajatuksia, jotka rikkovat lapsen unelmien satumaailman. Leikki lapsuudessa antaa kyvyn myöhemmällä elämässä selviytyä elämän koettelemuksista, opiskella, tehdä töitä sekä paneutua asioihin. Lisäksi se vaikuttaa ihmisen sosiaalisiin taitoihin, empatiakykyyn, toisen asemaan asettumiseen sekä osaamiseen ratkaista ongelmatilanteita. (Jantunen ym. 2018, 155-164, 176.)

5 Opinnäytetyön toteutus

Kuviossa 2 lähdin hahmottelemaan opinnäytetyön prosessia kokonaisuutena. Sen mitä halusin, että opinnäytetyöni tulee pitämään sisällään sekä myös jaotella hieman eri teemoja sekä mahdollisia alaotsikoita. Ajatuskartan avulla oli helpompi rajata aihealuetta. Lisäksi sen avulla oli helpompi myös kiinnittää aineiston haussa huomiota niihin tutkimusaineistoihin, mitkä olivat opinnäytetyöni kannalta kaikista merkittävimmät.

Kuvio 2: Ajatuskartta

Opinnäytetyöni tulen toteuttamaan kirjallisuuskatsauksena. Tulen tekemään kuvallisen narratiivisen kirjallisuuskatsauksen, sillä tulen kokoomaan aineistosta mahdollisimman monipuolisen, mutta kuitenkin selkeän kokonaisuuden. Valitsin narratiivisen kirjallisuuskatsauksen sillä se mahdollistaa hyvin hajanaisenkin tiedon kokoamisen yhdeksi kokonaisuudeksi, jolla voi vastata laajoihinkin tutkimuskysymyksiin. Tulen analysoimaan 11 suomen- sekä englanninkielistä tutkimusaineistoa.

Aineiston haut tein ProQuest Central, Google Scholar, Laurea Finna ja Science Direct - tietokantoihin. Hakusanoina käytin; leikki (play), varhaiskasvatus (early childhood education) sekä merkitys (meaning), kasvu (growth) ja kehitys (development). Hakusanoilla löytyi monia kymmeniä tuhansia aineistoa, joten tekemistä riitti, jotta sain karsittua itselleni 11 parasta mahdollista tutkimusaineistoa. Suurin osa aineistoista ovat akateemisia väitöskirjoja sekä ylemmän ammattikorkeakoulun opinnäytetöitä. Lisäksi seasta löytyy pro gradu sekä ProQuest tutkielmia sekä aineistoja eri tutkimustietokannoista kuten esimerkiksi TUHAT.

Aineiston analyysillä tarkoitetaan hyvinkin ”arkisia” asioita esimerkiksi aineiston lukemista läpikotaisesti, sisällön erittelyä taikka tulosten ja materiaalien järjestelyä sekä aineiston sisällön pohtimista, jäsentämistä ja erittelyä. Tarkoituksena on, että tutkija osaa tiivistää

sekä tulkita ja myös ymmärtää aineistoa sillä tavalla, että se tulee vastaamaan tutkijan tutkimuskysymyksiin. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

Aineiston analysoinnissa tulen kiinnittämään huomiota aineiston luotettavuuteen sekä siihen, että tulos on perusteltua, eikä esimerkiksi tutkijoiden omia mielipiteitä. Aloitin aineiston analyysin kokoamalla eri lähteitä tietokannoista ja karsimalla ne tiedonhaun prosessilla. Käytin taulukkoa, johon lajittelin lähteet. Taulukosta löytyy hakusanat, rajoitteet, tulokset, otsikon ja tiivistelmän jälkeen hyväksytyt aineistot sekä lopullinen valinta. Olen tutkinut aineistoja pohjautuen tutkimuskysymyksiini. Kuitenkin aineistot ovat nostattaneet minulle uusia kysymyksiä sekä pohdintoja, ja koenkin näin saavani tuloksistani monipuolisemmat sekä kokonaisvaltaisemmat.

Tietokanta	Hakusanat	Rajoitteet	Tulokset	Hyväksytyt otsikolla/tiivistelmällä	Lopullinen valinta
Laurea Finna	<ul style="list-style-type: none"> leik* AND varhaiskasva* AND merkitys OR kehity* 	<ul style="list-style-type: none"> 2015-2021 vähintään kaksi hakusanaa tulee aineiston käsitellä tutkimusaineisto 	<ul style="list-style-type: none"> 51 	<ul style="list-style-type: none"> 8 	<ul style="list-style-type: none"> 3
Science Direct	<ul style="list-style-type: none"> play AND early childhood education AND meaning OR development 	<ul style="list-style-type: none"> 2018-2021 vähintään kolme hakusanaa tulee aineiston käsitellä tutkimusaineisto 	<ul style="list-style-type: none"> 6726 	<ul style="list-style-type: none"> 17 	<ul style="list-style-type: none"> 1
Google Scholar	<ul style="list-style-type: none"> leik*, play AND varhaiskasva*, early childhood education AND merkitys, meaning OR kehity*, development 	<ul style="list-style-type: none"> 2018-2021 vähintään kaksi hakusanaa tulee aineiston käsitellä tutkimusaineisto 	<ul style="list-style-type: none"> 2890 	<ul style="list-style-type: none"> 28 	<ul style="list-style-type: none"> 6

Taulukko 1: Aineiston analysointi

Taulukossa 1 on prosessi siitä, miten päädyin tutkimusaineistoihini. Olen eritellyt eri tietokannat sekä sieltä valitsemani aineistot. Taulukossa näkyy hakusanat, rajoitteet, tulokset, otsikon ja tiivistelmän jälkeen hyväksytyt aineistot sekä lopullinen valintani. Kun olin tulos vaiheessa, selasin kaikki aineistojen otsikot läpi. Otsikoiden perusteella valitsin sitten aineistot, joiden tiivistelmiin tulisin tutustumaan. Tämän jälkeen valitsin tiivistelmien sekä johdantojen avulla lopulliset 11 aineistoa. Opinnäytetyön edetessä, aineistoja tutkimalla, lopullinen aineistomääräni tippui yhdeksään tutkimusaineistoon, joita lähdin analysoimaan.

6 Tulokset

6.1 Tutkimusten analysointi

Lähdin analysoimaan tutkimuksia ensin rakentamalla yllä olevan taulukon. Taulukkoon sisälsin tutkimuskysymyksiä sekä tutkimusten kirjoittajat. Lähdin lukemaan tutkimuksia ja samalla havainnoin, saanko omiin tutkimuskysymyksiini kyseisellä tutkimuksella vastauksia.

Tutkimuksia lukiessani jouduin jättämään kokonaan kaksi aineistoa pois, sillä ne eivät vastanneet juuri ollenkaan haluamiini asioihin ja tutkimuskysymyksiini. Täten lopullinen tutkimusaineisto määrä tippui yhdeksään tutkimukseen.

Niin kuin taulukosta huomaa noin puolet tutkimuksista vastasivat jollain tasolla kaikkiin tutkimuskysymyksiini, kun taas toinen puolikas ainakin kahteen niistä.

Tutkimusaineisto / Kysymykset	Miten leikin merkitys vaikuttaa lapsen hyvinvointiin?	Miten kasvattajat voivat tukea leikkiä varhaiskasvatuksessa?	Minkälainen leikki tukee lapsen kasvua, hyvinvointia tai kehitystä varhaiskasvatuksessa?
Bough, A. 2018.	X		X
Cantrell, T. 2018.	X	X	
Ching, P. 2018.	X		X
Kangas, J & Brotherus, A. 2017.	X	X	X
Köngäs, M. 2018.	X	X	X
Moisio, A. 2018.	X	X	X
Nilsson, M, & Ferholt, B & Lecusay, R. 2018.	X	X	
Parker, J. 2018.	X	X	
Villasin, K. 2020.	X	X	

Taulukko 2: Tutkimusten analysointi

6.2 Leikin merkitys lapsen hyvinvointiin

Kuviosta 3 voimme huomata leikin olevan lapselle osa päivittäistä arkea ja elämää, jota ilman hän ei voi elää ja oppia. Leikki vaikuttaa selvästi lasten jatkuvaan kehitykseen sekä oppimiseen. Leikissä lapset ovat aktiivisia merkityksien rakentajia. Koska jokainen lapsi pitää leikkimisestä on leikki tämän vuoksi hyvä pedagoginen keino käyttää varhaiskasvatuksessa. Lapset kontrolloivat heidän omaa toimintaansa sekä leikkivät ja toimivat lähikehityksen vyöhykkeellä, joka opettaa heitä omaksumaan uusia taitoja ja tietoja. Leikki on yhteydessä lasten sosiokulttuuriseen oppimiseen ja se on osana lasten arkea päivittäin varhaiskasvatuksessa. Leikki auttaa lapsia oppimaan vaikeampiakin asioita esimerkiksi omaa äidinkieltään tai kokonaan uutta tietoa, erilaisten apuvälineiden tai vaikka musiikin avulla. Vaikka lasten leikit voivat olla usein hyvinkin lyhytkestoisia, ovat ne silti lapsien kannalta kasvattavia, koska niihin liittyy paljon lasten välistä neuvottelua ja kommunikointia. (Kangas & Brotherus 2017, 1, 11, 15; Ching 2018, 52, 53; Villasin 2020, 93.)

Lasten tunneällyn tukemisessa sekä oppimisessa valtava merkitys on ilmapiirillä, joka vallitsee päiväkodissa. Lasten sekä aikuisten välinen kommunikointi opettaa lapsia käsittelemään tunteitaan sekä konflikteja ja opettaa heitä asettamaan tavoitteita ja päämääriä, jotta positiivinen kasvuilmapiiri saadaan aikaiseksi. Positiivisen kasvuilmapiirin myötä lapset oppivat käsittelemään negatiivisia tunnetiloja ja ehkäisemään niitä. Lasten tunneällyn oppimiseen vaikuttaa suurilta osin säännöt, jotka vallitsevat päiväkodissa. Niillä on suuri merkitys päiväkodin arjen etenemiseen sekä vertaiskulttuuriin lasten kanssa. Lasten tunneäly kehittyy parhaiten, kun varhaiskasvattaja on muokkautuva erilaisiin tilanteisiin sekä emotionaalinen lapsia kohtaan. Lasten leikkiessä on mukana paljon erilaisia uusia sekä jo tuttuja tunteita. Kuviosta 3 huomaamme lasten oppivan käsittelemään sekä tunnistamaan erilaisia tunteitaan leikin avulla. Kun lapset osaavat paremmin käsitellä tunteitaan, on heidän helpompi oppia enemmän uusia asioita tehokkaasti. Mikäli näin ei ole, voi lapsi peräännyä tilanteissa, joissa he voisivat harjoitella tunneällyn kehittymistä. (Köngäs 2018, 39, 192; Moisio 2018, 59-61.)

Kuvio 3: Leikin merkitys lapsen hyvinvointiin (tulokset)

Leikki lisää positiivisia emootioita sekä aktivoi lasten osallisuutta. Lapset eivät voisivat kasvaa "asianmukaisesti" ilman leikkiä. Leikin avulla lasten fyysinen kehitys, niin motoriset kuin hienomotorisetkin taidot pääsevät kehittymään. Kasvu ja kehitys on tulosta niin leikistä, mutta myös oppimisesta strukturoidussa opetustilanteissa. Leikki ja oppiminen ovat kaksitahoisia, toisistaan riippuvaisia. Leikissä keskustellaan ja kommunikoidaan toisten lasten kanssa, jonka takia se opettaa lapsille puhetta, kommunikointia, äidinkieltä, tunteita sekä esimerkiksi motorisia taitoja. Leikissä kommunikointi on suuressa osassa, joten leikin avulla lasten kielellinen kehitys pääsee kasvamaan sekä kehittymään. Leikki opettaa lapsille suullista kieltä sekä sanastoa. (Ching 2018, 63-67; Bough 2018, 108; Nilsson ym. 2018, 231-240.)

Leikkitalan on tärkeää olla lasten oppimisen kannalta mahdollisimman hyvin organisoitu sekä järjestelty. Tutkimuksesta käy ilmi fyysisen ympäristön tärkeys lapsen puheen, kielen sekä leikin parantamiseksi. Leikki on lapsille huomaamatta opettavaa ja kehittävää toimintaa. Leikki on myös suuressa osassa lapsen itsesäätelykyvyn kehittymiselle. Leikki kehittää lasten sosioemotionaalisia taitoja. Lasten leikkiessä ja luodessa uutta, heidän kognitiiviset kykynsä sekä luovuus parantuvat. Kun lapsien kognitiiviset taidot ovat jo kehittyneet, on heidän helpompi taas oppia enemmän akateemista sisältöä. (Ching 2018, 63-67; Bough 2018, 108; Nilsson ym. 2018, 231-240; Parker 2018, 105, 133, 164.)

Lasten kehitykseen ja kasvuun vaikuttaa suuresti se, onko opetus leikkipohjaista vai ei. Jotta pystytään tarjoamaan korkealaatuista, kehitystä tukevaa leikkiä, on kasvattajien tärkeää ymmärtää lapsen aivojen kehityksen asteet ja myös tunnistaa kriittiset jaksot niiden kehityksessä. Kehitystutkimus osoitti, että leikin merkitys ei pelkästään yksilöi lapsen kasvua, vaan myös auttaa lasta ymmärtämään uusia asioita ja tietoja paremmin ja monipuolisemmin. Mikäli leikki puuttuu kokonaan lapsen päivittäisestä päiväkotiarjesta, riistää se lapselta oikeuden hänen kehitystasonsa mukaiseen oppimiseen, joka voi tulevaisuudessa johtaa erilaisiin vaikeuksiin ja näkyä esimerkiksi akateemisessa oppimisessa sekä käytöshäiriöissä. (Bough 2018, 97 & 98.)

Niin kuin kuviosta 3 huomaamme leikillä on monia positiivisia vaikutuksia lapsen itsetunnon, luovuuden, uteliaisuuden, havainnoinnin, autonomian, kielitaidon, sosiaalisemotionaalisten taitojen, tunteiden sekä esimerkiksi positiivisen käyttäytymisen edistämiseksi. Lapset omaavat leikin kautta myös monia ongelmanratkaisutaitoja sekä oppivat käsittelemään muun muassa epäonnistumisia ja niistä aiheutuvia tunteita. (Cantrell 2018, 97 & 98.)

6.3 Kasvattajat leikin tukena

Huomaamme kuviosta 4 lapsen leikin kehittymisen apuna tarvittavan aikuisia. On tärkeää, että aikuinen osaa seurata lasten leikkiä lapsen näkökulmasta sekä huomioida, mitä leikissä tapahtuu. Aikuisen apua kaivataan leikin epäonnistuessa, jotta lapsen leikki voi jatkua keskeytyksettä. Mikäli ristiriitatilanteessa lapsi kokee olevansa puolustuskyvytön, hakee hän tukea aikuisesta. Jotta lapset pystyvät olemaan sympaattisia toisia lapsia kohtaan, tarvitsevat he aikuiselta rakentavia sekä selkeitä toimintamalleja. Tasapainoisen kasvattajan tuki ja läsnäolo auttavat lapsia tunteiden ymmärtämisessä sekä emotionaalisessa itsesäätelyssä. (Köngäs 2018, 29, 37, 132, 135, 147, 168; Cantrell 2018, 95.)

Varhaiskasvattajien kanssa päivittäin tapahtuvassa vuorovaikutuksessa, lapsen tunneälyoppiminen alkaa kehittymään. Se mitä tunteet ovat, miten niitä säädellään ja käytetään muokkautuvat erilaisissa kohtaamisissa kasvattajien kanssa päivittäin. Jotta lapsen tunneäly voi kehittyä varhaiskasvatuksessa, tulee varhaiskasvattajan omata hyvät tunnetaidot sekä tunneälyä. Kasvattajat, jotka ovat sisäistäneet koulutuksen tunneälystä, kokevat vähemmän työhön liittyvää uupumusta ja stressiä, saavat parempaa palautetta esimiehiltä sekä kokevat työnsä lasten kanssa miellyttävämmäksi. (Köngäs 2018, 133, 204; Cantrell 2018, 98.)

Kuvio 4: Kasvattajat leikin tukena (tulokset)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2018) on näkemys, jonka mukaan aikuinen on lapselle tukena ja he toimivat yhdessä. Tällä saadaan korostettua ja kasvatettua lapsen osallisuutta ja sen merkitystä. Varhaiskasvatuksessa olisi tärkeää ymmärtää, että oppimisen ja kehityksen ensisijaisena tuloksena ovat luovuus ja leikki. Tärkeää on, että aikuiselta saa kohdennettua tukea omiin mielenkiinnonkohteisiin sekä leikin etenemiseen, jotta ristiriitatilanteet, osallisuus ja oma-aloitteisuus saataisiin näkyviin varhaiskasvatuksessa. (Kangas & Brotherus 2017, 1, 2, 15; Nilsson ym, 2018. 233.)

Kuviosta 4 huomaamme kasvattajan huomaamattoman läsnäolon, osallistumisen tai uusien sisältöjen tuomisen leikkiin tuovan lapsille turvaa ja tukea, jonka avulla leikki pystyy syventymään ja laajentumaan. Mikäli aikuista ei leikissä ollut lainkaan huomattavissa, leikki loppuu saman tien tai ei etene lainkaan. Varhaiskasvattajan tärkeänä tehtävänä on lasten vertaissuhteiden tukeminen. Vertaissuhteiden myötä syntyvät kaverisuhteet sekä muut ystävyysuhteet. Vertaissuhteiden syntymistä kasvattajat pystyvät tukemaan omilla puheillaan sekä toiminnoillaan. (Kangas & Brotherus 2017, 18 & 19; Parker 2018, 134.)

Varhaiskasvatusopettajien vastuulla on helpottaa sekä auttaa lapsen eli oppijan ideoiden tuotantoa. Lapselle tulee antaa vapaus tutkia ja oppia omassa tahdissa, yksin tai muiden lasten tai aikuisten kanssa. Varhaiskasvatusopettajan on tärkeää kunnioittaa lapsen oppimismatkaa sekä -prosessia, lasta yksilönä sekä ryhmän jäsenenä.

Varhaiskasvatusopettajan tehtävä on tarjota lapselle tietoa ympäröivästä maailmasta ja auttaa lasta ymmärtämään sitä paremmin, jotta lapsi voi käyttää mielikuvitustaan ja aikuiselta saamaansa uutta tietoa leikkiessä monipuolisesti. (Villasin 2020, 112.)

6.4 Erilaiset leikit kasvun, kehityksen ja hyvinvoinnin tukena

Niin kuin huomamme kuviosta 5 on tärkeää, että vapaata leikkiaikaa ei sekoiteta strukturoituun kasvattavaan ja opettavaan leikkiin. Tutkimus tuloksista huomaa, että vapaassa leikkiajassa lapset ovat oppineet ”maallisia” asioita sekä taitoja, kun taas strukturoiduissa opetushetkissä lapset oppivat enemmän pedagogisesti uutta tietoa. Strukturoitu leikki on varhaiskasvatusopettajan järjestämää leikkiä tai toimintaa. Strukturoidulla leikillä on selkeät tavoitteet ja päämäärät. Strukturoidussa leikissä pedagogisuus on suuressa osassa, ja lapsi oppii esimerkiksi kognitiivisuutta, sääntöjä sekä motoriikkaa. Varhaiskasvatuksessa ja siellä käytettävässä pedagogiikassa nähdään leikki usein lasten omaehtoiseksi toiminnaksi. (Ching 2018, 54 & 55; Kangas & Brotherus 2017, 1 & 4; Köngäs 2018, 128.)

Kuvio 5: Erilaiset leikit kasvun, kehityksen ja hyvinvoinnin tukena (tulokset)

Kuvio 5 tuo esille vapaan leikin, jonka avulla lapset pystyvät ilmaisemaan omia tunteitaan, aatteitaan sekä mielipiteitään vapaammin, kuin strukturoidussa leikissä. Lasten rinnakkaisleikissä vahvistuu lasten luottamus toisiinsa sekä turvallinen olo leikkiä uusien

lapsien kanssa. Lasten harjoittama omatoiminen leikki lisää yhteenkuuluvuuden tunnetta lapsiryhmässä. Lisäksi yhteenkuuluvuuden tunteen huomattiin lisäävän lasten oma-aloitteellisuutta sekä mielikuvitusta ja ajatuksen juoksua. (Köngäs 2018, 128, 129, 133, 204; Moisio 2018, 47.)

Vapaasta leikistä nykyisin käytettävä termi omaehtoinen leikki kasvattaa lasten pitkäjänteisyyttä sekä keskittymiskykyä. Omaehtoisessa leikissä on nähty kehitystä alueissa, joita lapset tulevat tarvitsemaan läpi elämän. Näitä ovat esimerkiksi sosiaaliset-, emotionaaliset- sekä tunnetaidot. Monet varhaiskasvattajat eivät osaa toimia vapaan leikin tilanteissa lasten kanssa, sillä tilanteista puuttuu selkeät säännöt. (Kangas & Brotherus 2017, 1, 4, 20; Köngäs 2018, 129.)

7 Johtopäätökset

Vastauksena tutkimuskysymykseen ”Miten leikin merkitys vaikuttaa lapsen hyvinvointiin?” voidaan todeta, että leikin merkitykset ovat hyvinkin monimuotoisia sekä kattavia. Tutkimuksista voitiin huomata leikin vaikutuksen jakautuvan kolmeen suureen alueeseen sosiaalisemotionaalisiin-, psyykkisiin- ja fyysisiin vaikutuksiin. Tuloksista pystyttiin huomaamaan sosiaalisemotionaalisten- sekä psyykkisten vaikutusten olevan erittäin suuria. Varhaiskasvatuksessa leikki vaikuttaa fyysisesti lapsen kasvuun ja kehitykseen motoriikan, hienomotoriikan, positiivisen käyttäytymisen, taitojen sekä havainnoinnin kautta. Tuloksista huomasimme leikin vaikuttavan lasten psyykkisiin valmiuksiin. Psyykkisten vaikutusten huomattiin tulosten perusteella kasvattavat lapsen tunneälyä, ongelmaratkaisu taitoja, itsetuntoa, autonomiaa, itsesäätelykykyä, mielikuvitusta, uusia tietoja sekä realistista ajattelua. (Ching 2018, 63-65; Bough 2018, 108.)

Vastauksena tutkimuskysymykseen ”Miten kasvattajat voivat tukea leikkiä varhaiskasvatuksessa?” voidaan todeta kasvattajien roolin olevan suuressa osassa lasten leikkien onnistumisessa sekä niiden etenemisessä. Tuloksista voitiin huomata viisi suurta yläkohtaa, jotka jakoutuivat pienempiin alueisiin. Kasvattajan esimerkki opettaa lapsille erilaisista toimintamalleista, empaattisuudesta sekä käyttäytymisestä. Tutkimus tuloksista pystyimme huomaamaan kasvattajan tuen sekä läsnäolon tärkeyden. Aikuisen tuki ja läsnäolo auttaa lasta ymmärtämään ja käsittelemään erilaisia emootioita sekä epäonnistumisen tunteita ja selviämään niistä. Tuloksista voitiin huomata kasvattajan läsnäolon ja tuen tuovan lapselle turvaa olla oma itsensä, omanlainen yksilö. Aikuisen läsnäolo mahdollistaa lapsen osallisuutta sekä oma-aloitteellisuutta. Tuloksista voitiin myös huomata kasvattajan olevan keskiössä lasten väliselle vuorovaikutukselle, uudelle tiedolle ja tunneällyn kehittymiselle. Kasvattajan on oleellista olla myös auttavana aikuisena lasten leikeissä, jotta mahdolliset

ristiriidat, ideat sekä lasten ajatukset pääsevät parhaalla mahdollisella tavalla esiin. (Köngäs 2018, 29, 132, 168; Cantrell 2018, 95.)

Vastauksena tutkimuskysymykseen ”Minkälainen leikki tukee lapsen kasvua, hyvinvointia tai kehitystä varhaiskasvatuksessa?” voidaan todeta, että kaiken muotoinen leikki kehittää ja kasvattaa sekä tukee lapsen hyvinvointia jollain tavalla. Kuitenkin tuloksista voitiin huomata vapaalla leikillä eli omaehtoisella leikillä olevan monia positiivisia vaikutuksia lapsen kasvun, kehityksen sekä hyvinvoinnin edistämiseksi varhaiskasvatuksessa. Tuloksista huomasi rinnakkaisleikin nousevan myös esille. Rinnakkaisleikki on yksi yleisimmistä lasten leikeistä päiväkotiarjessa. Rinnakkaisleikissä lapsi pääsee tutustumaan uusiin ihmisiin, kommunikoimaan, rakentaa omaa luottamusta muihin aikuisiin sekä lapsiin ja rakentaa itselleen turvallista oloa leikkiä ja kokeilla uusia asioita. Strukturoitu leikki on taas varhaiskasvatusopettajan järjestämää leikkiä tai toimintaa, jolla on selkeät tavoitteet ja päämäärät. Strukturoidussa leikissä lapsi oppii niin sanottuja ”koulutaitoja”. Tuloksista huomasimme, että strukturoidussa leikissä esiin nousi pedagogisuus, kognitiivisuus, säännöt sekä motoriikka. (Köngäs 2018, 128; Ching 2018, 54.)

8 Pohdinta

Opinnäytetyön aihe oli itselleni mielenkiintoinen, sillä olen jo monia vuosia ollut varhaiskasvatusarjessa mukana. Leikistä itsessään oli paljon monia tutkimuksia, mutta ei niinkään leikistä varhaiskasvatuksessa. Kuitenkin pääsin analysoimaan tutkimuksia, joissa oli tutkittu osittain leikkiä tai osallisuutta ryhmätoiminnassa tai päiväkotiarjessa. Osasin odottaa jo ennen tutkimusten analysointia leikin olevan suuressa osassa lasten kasvua ja kehitystä. Kuitenkin pääsin analysoimaan aineistoja ja sain paljon uutta ja monipuolista tietoa, minkälainen leikki kehittää ja kasvattaa sekä, miten me kasvattajina voimme olla lasten tukena leikissä.

Opinnäytetyölleni asettamina tavoitteina olivat löytää ja kerätä kaikki tarvittavat tiedot ja tulokset leikin merkityksestä varhaiskasvatuksessa sekä rakentaa tuloksistani selkeä, mutta monipuolinen kokonaisuus varhaiskasvattajien käyttöön. Tavoitteena oli saada vastauksia leikin merkityksestä varhaiskasvatuksessa, lapsen kehityksen ja kasvun näkökulmasta. Tarkoituksena oli tehdä narratiivinen kirjallisuuskatsaus leikin merkityksestä lapsen hyvinvointiin, kasvuun sekä kehitykseen.

Koen onnistuneeni ja päässeeni tavoitteisiini sekä tarkoitukseeni. Löysin vastaukset tutkimuskysymyksiini sekä paljon enemmänkin. Toin työssäni mielestäni leikin teoriaa monipuolisesti ensin esiin, jonka jälkeen kirjoitin kattavasti tutkimustuloksistani. Haastavana koin opinnäytetyön prosessissa alkuvaiheilla aiheen rajauksen. Leikistä löytyi niin paljon

tietoa, että päätin tämän vuoksi rajata sen varhaiskasvatukseen, vaikka kyllähän rakentavaa sekä kasvattavaa leikkiä tapahtuu paljon myös varhaiskasvatuksen ulkopuolella. Koin opinnäytetyöni suunnittelu vaiheessa kuitenkin tärkeäksi sen, että saan opinnäytetyöstäni tiiviin kokoonpanon juuri varhaiskasvattajien käyttöön.

Opinnäytetyö prosessi sujui ajallisesti suunnitelmien mukaan, vaikka loppua kohden minun tuli hieman kiristää tahtia. Kuitenkaan en koe, että olisin kiirehtinyt tehdessä opinnäytetyötäni. Opinnäytetyön tekeminen oli erittäin mielenkiintoinen sekä yllättävän miellyttävä. Aiheesta oli helppo ja mukava kirjoittaa, sillä siitä oli itselle jo paljon konkreettista tietoa ja taitoa. Oli mielenkiintoista saada omille taidoilleni monipuolinen ja kattava teoria perusta.

Tuloksista huomaa leikin merkitysten olevan hyvinkin monimuotoisia sekä kattavia. Suurimmat osa-alueet tuloksien mukaan, mihinkä leikki vaikuttaa ovat sosiaalisemotionaaliset- sekä psyykkiset osa-alueet. Psyykkisten vaikutusten huomattiin tulosten perusteella kasvattavat lapsen tunneälyä, ongelmaratkaisu taitoja, itsetuntoa, autonomiaa, itsesääätelykykyä, mielikuvitusta, uusia tietoja sekä realistista ajattelua. Sosiaalisemotionaaliset vaikutukset näkyivät yhteisöllisyydessä, positiivisissa emootioissa, vuorovaikutuksessa ja kielellisessä kehityksessä, kognitiivisissa kyvyissä, luovuudessa sekä uusissa kaveri suhteissa. Lisäksi leikki vaikuttaa fyysisesti myös lapsen kasvuun sekä kehitykseen. Fyysisiä taitoja, joita lapset oppivat leikeistä ovat motoriikka, hienomotoriikka, positiivinen käyttäytyminen, uudet taidot sekä havainnointi. (Ching 2018. 63-65; Bough 2018, 108.)

Tuloksista voidaan todeta kasvattajien roolin olevan erittäin suuri osa lasten leikeissä sekä leikkien onnistumisessa sekä niiden etenemisessä. Varhaiskasvattajat ovat lapsille yksi suurimmista esimerkeistä, joita lapset seuraavat lähes päivittäin. Kasvattajien esimerkki opettaa lapsille erilaisista toimintamalleista, empaattisuudesta sekä käyttäytymisestä. Lisäksi suuressa osassa on tuloksien mukaan aikuisen tuki ja aito läsnäolo, joka auttaa lasta ymmärtämään ja käsittelemään erilaisia emootioita sekä tunteita. Kasvattajan läsnäolo ja tuki tuo lapselle turvaa olla oma itsensä, omanlainen yksilö. Se rohkaisee lasta olemaan oma-aloitteinen, rohkea sekä sosiaalinen ja osallinen. Tutkimustulokset kertoivat myös kasvattajan olevan keskiössä lasten välisessä vuorovaikutuksessa. Lisäksi oleellisena tietona oli aikuisen tuki leikeissä, jotta mahdolliset ristiriidat saadaan selvitettyä sekä, jotta lasten ajatukset ja ideat pääsevät esille. (Köngäs 2018, 29, 132, 168; Cantrell 2018, 95.)

Kaiken muotoinen leikki kehittää ja kasvattaa sekä tukee lapsen hyvinvointia tavalla tai toisella. Tutkimustuloksista kuitenkin huomaa vapaan leikin eli omaehtoisen leikin nousevan muiden edelle. Vapaassa leikissä lapset oppivat taitoja ja tietoja, joita he tulevat tarvitsemaan koko elämänsä ajan. Lasten on helpompi jakaa omia mielipiteitään ja tunteitaan

vapaan leikin aikana. Lisäksi vapaa leikki nostattaa lasten yhteenkuuluvuuden tunnetta ryhmätoiminnassa. Lisäksi nousi esille myös rinnakkaisleikki, joka on yksi yleisimmistä leikeistä lapsilla päiväkodissa. Rinnakkaisleikissä lapsi pääsee oppimaan kommunikointia, rakentamaan luottamusta sekä tutustumaan uusiin ihmisiin. Rinnakkaisleikki nostattaa myös lapsen turvallisuuden tunnetta. Esiin nousi myös strukturoitu leikki, vaikka ei niinkään paljoa kuin vapaa- tai rinnakkaisleikki. Strukturoidulla leikillä tarkoitetaan varhaiskasvatusopettajan järjestämää toimintaa ja leikkiä. Strukturoitu leikki koostuu selkeistä päämääristä sekä tavoitteista. (Köngäs 2018, 128; Ching 2018, 54.)

Tulen käyttämään valmista kirjallisuuskatsaustani omalla työpaikalla. Tulen esittelemään aiheeni leikin vaikutuksista lapseen ensi syksynä oman työpaikkani kehityspäivänä. Pyrin seuraamaan onko opinnäytetyölläni vaikutuksia siihen, miten leikkiä otetaan huomioon jatkossa työpaikallani.

8.1 Tutkimuksen luotettavuus

Luotettava kirjallisuuskatsaus vaati aineistokeruumenetelmän, joka on mahdollisimman standardoitu. Tutkimustulosten luotettavuutta on haastava mitata tai puida, sillä ei ole mitään yksiselitteistä kriteeriä, joka kertoisi aineiston luotettavaksi. Kuitenkin kävin läpi erittäin paljon teoria tietoa leikeistä, erilaisia oppaita, kasvattajien käsikirjoja sekä monia muita. Tutkimuksissa oli huomattavissa erittäin paljon samoja tuloksia ja kriteereitä verrattaessa teoria tietoon sekä myös muihin analysoimiini tutkimuksiin. Tutkimustulokset voi määritellä luotettaviksi, sillä ne on tarkoin raportoitu. Tein opinnäytetyöni yksin, joten mikäli tutkimustuloksista olisi halunnut vieläkin luotettavimpia, olisi tutkimuksia pitänyt olla analysoimassa useampi henkilö. (Salminen 2011, 10.)

8.2 Jatkotutkimus mahdollisuudet

Jatkotutkimuksia ajatellen minusta olisi mielenkiintoista, jos leikkiä lähdetäisiin vielä enemmän jakamaan varhaiskasvatuksessa eri ikäisten lasten mukaan. Esimerkiksi, miten leikki vaikuttaa 0-3-vuotiailla tai 4-5-vuotiailla. Lisäksi voisi painottaa ja tutkia enemmänkin ulkona esiintyvää leikkiä.

Lähteet

Painetut:

Avola, P & Pentikäinen, V. 2019. Kukoistava kasvatust. BEEhappy.

Hintikka, M & Helenius, A & Vähänen, L. 2004. Leikistä totta. Tammi. Helsinki

Helenius, A & Lummealahti, L. 2013. Leikin käsikirja. PS-kustannus. Jyväskylä.

Hujala, E & Turja, L. 2017. Varhaiskasvatuksen käsikirja. PS-kustannus. Jyväskylä.

Jantunen, T & Suutarla, S & Heino, N. 2018. Leikin taikaa. Into. Helsinki.

Karila, K & Lipponen, L. 2013. Varhaiskasvatuksen pedagogiikka. Vastapaino. Tampere.

Van Hoorn, J & Monighan Nourot, P & Scales, B & Rodriguez Alward, K. 2015. Play at the Center of the Curriculum. Pearson. Boston.

Sähköiset:

Opetushallitus, 2018. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Viitattu 12.2.2021.

https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet.pdf

Oppimiskäsitykset. 2021. JAMK. Viitattu 16.05.2021.

<https://oppimateriaalit.jamk.fi/oppimiskäsitykset/oppimiskäsitykset/konstruktivistinen-oppiminen/>

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A, 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu 14.04.2021.

http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_1.html

Salakari, M. 2020. Systemoitu kirjallisuuskatsaus tiedon tuottamisen menetelmänä. Turku

AMK. Viitattu 21.04.2021. https://tohtori.turkuamk.fi/uploads/2020/04/92b18b03-kirjallisuuskatsaus_20.4.20.pdf

Salminen, A. 2011. Mikä kirjallisuuskatsaus? Vaasan yliopisto. Viitattu 15.05.2021.

https://www.univaasa.fi/materiaali/pdf/isbn_978-952-476-349-3.pdf

Varhaiskasvatustalaki (540/2018) Viitattu 15.04.2021.

<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180540>

Tutkimukset:

Bough, A. 2018. Differences in kindergarteners' academic referrals in play-based and non-play-based classrooms. Viitattu 13.05.2021.

<https://search.proquest.com/openview/1ce29b3fa3ff81d5af1f79881eb37ad8/1?pq-origsite=gscholar&cbl=18750&diss=y>

Cantrell, T. 2018. Aligning Common Core Standards with Play-based Curriculum in Early Education. Viitattu 11.05.2021.

<https://search.proquest.com/openview/5352a8a69902425f03780eff43c928ee/1?pq-origsite=gscholar&cbl=18750&diss=y>

Ching, P. 2018. Bridging beliefs and practices: a study of Hong Kong kindergarten teachers' perceptions of "learning through play" and the implementation of "play" in their practices. Viitattu 12.05.2021.

<https://repository.library.northeastern.edu/files/neu:m0449b715/fulltext.pdf>

Kangas, J & Brotherus, A. 2017. Osallisuus ja leikki varhaiskasvatuksessa: "Leikittäisiin ja kaikki olis onnellisia!". Viitattu 02.05.2021.

https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/231504/Brotherus_Kangas_Leikittaisjakaikiolisionnellisia2017.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Köngäs, M. 2018. Eihän lapsil ees oo hermoja. Etnografinen tutkimus lasten tunneälystä päiväkotiarjessa. Viitattu 09.05.2021.

https://lauda.ulapland.fi/bitstream/handle/10024/63145/K%c3%b6ng%c3%a4s_Mirja_ActaE_235pdfA.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Moisio, A. 2018. Lasten yhteenkuuluvuuden tunteen rakentuminen Kerhotoiminnassa. Viitattu 13.05.2021.

<https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/103507/1527588075.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Nilsson, M, & Ferholt, B & Lecusay, R. 2018. The playing-exploring child: Reconceptualizing the relationship between play and learning in early childhood education. Viitattu 12.05.2021.

<https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/1463949117710800>

Parker, J. 2018. Improving oral language instruction during playtime: a qualitative study of a professional development initiative. Viitattu 08.05.2021.

<https://rucore.libraries.rutgers.edu/rutgers-lib/58685/PDF/1/play/>

Villasin, K. 2020. Play: a qualitative case study exploring play in the kindergarten classroom a teacher's perspective, a teacher's practice. Viitattu 02.05.2021.

<https://search.proquest.com/openview/7ae8e0a92781d7a23dd2a7415b02b406/1?pq-origsite=gscholar&cbl=18750&diss=y>

Kuviot

Kuvio 1: Positiivisen pedagogiikan sisällöt (Avola 2017)	13
Kuvio 2: Ajatuskartta	19
Kuvio 3: Leikin merkitys lapsen hyvinvointiin (tulokset).....	23
Kuvio 4: Kasvattajat leikin tukena (tulokset).....	25
Kuvio 5: Erilaiset leikit kasvun, kehityksen ja hyvinvoinnin tukena (tulokset).....	26

Taulukot

Taulukko 1: Aineiston analysointi.....	20
Taulukko 2: Tutkimusten analysointi	21